

УДК 004.91:351.713

ПРОЦЕСИ ВВЕДЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ В УКРАЇНІ

Пархоменко В.П., Ігнатська О.В.

PROCESS OF INTRODUCING ELECTRONIC CUSTOMS DECLARATION IN UKRAINE

Parkhomenko V.P., Ignateva O.V.

Проведено аналіз поняття електронне декларування, яке визначається вітчизняними та міжнародними документами. Згідно з цими поняттями виділено основні переваги цього процесу як суспільного явища. Досліджено сучасний стан впровадження і роботи електронного декларування в Україні. Проаналізовані виникаючі завдання перед електронною митницею. Розглянуті основоположні питання розгортання та використання сучасних інформаційних технологій. Наведено мету та функції використання електронного цифрового підпису у механізмах електронного митного декларування.

Ключові слова: державне управління, електронне декларування, електронна митниця, електронний цифровий підпис.

Постановка проблеми. Тенденції світового розвитку встановлюють нові завдання зі спрощення митних процедур та процедур логістики, для чого необхідно створювати електронні інформаційні системи: доступні, керовані, безпечні та контрольовані. В зв'язку з цим корисним буде розглянути та дослідити сучасний стан впровадження і роботи електронного декларування в Україні.

Аналіз останніх публікацій. У літературі дослідженню поняття, характеристики електронного декларування та стану впровадження його і роботи в Україні присвячені роботи таких провідних фахівців, як І. Муратов, П.В. Пашко, О. Демченко, І. Владимировський, О. Мостовенко.

Мета статті полягає у визначенні найбільш вагомих питань електронного декларування, наданні короткої характеристики цьому явищу та досліджено стан впровадження електронного декларування на сучасному етапі в Україні.

Основні результати дослідження. Європейська спільнота визначає, що шлях до реалізації нових завдань зі спрощення митних

процедур та процедур логістики при постачанні товарів для ввезення та вивезення з території країни, зменшення ризиків порушення безпеки мешканців, це — зменшення відмінностей між митними процедурами країн світу, та називає механізм реалізації такого завдання "Електронною митницею". Держави — члени ЄС прийняли рішення діяти в рамках структури "Електронної Європи" та затвердили Рішення Ради Європейського Союзу щодо простого та без паперового середовища для митних адміністрацій та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Аналогічні завдання під час втілення новітніх технологій у митну справу ставлять митні адміністрації багатьох країн СНД, Азії та Америки. Вони відрізняються лише за строками реалізації та окремими деталями. Тому "Електронна митниця" — це не тільки утворення декількох країн. Це — майбутнє митної спільноти світу.

Роль інформаційних технологій в митній справі відображена в Міжнародній конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур, укладеній 18 травня 1973 р. У м. Кіото, яка діє у змінній редакції відповідно до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, вчиненого 26 червня 1999 р. в м. Брюсселі (Україна приєдналася згідно із Законом України "Про приєднання України до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур" від 5 жовтня 2006 р. N 227-V)[3].

Кіотська конвенція:

- передбачає максимальне практичне використання інформаційних технологій;
- розглядає інформаційні технології як один з принципів митного оформлення, реалізація якого повинна сприяти

спрощенню і гармонізації митних процедур;

- встановлює стандартні правила використання інформаційних технологій для вдосконалення митного контролю[1].

Враховуючи провідну роль митниці в зовнішньоекономічній діяльності, інформаційна складова діяльності митної служби повинна бути домінуючою.

Митна безпека держави визначається як стан захищеності національних інтересів, забезпечення та реалізація яких покладені на митні адміністрації країни, що дає можливість незалежно від будь-яких зовнішніх і внутрішніх загроз забезпечити здійснення митної справи. Тоді базою для оцінки митної безпеки України може стати оцінка якості виконання митної справи, яка, у свою чергу, визначається розрахунково-програмними способами через організаційно-технічні системи в рамках "Електронної митниці".

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.09.08 №1236-р була схвалена Концепція створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця», яка передбачає реалізацію в три етапи протягом 2009-2013 років.

Концепція передбачає визначення принципів побудови Електронної митниці, основних положень з формування її інформаційного телекомунікаційного забезпечення, етапів упровадження, а також створення передумов для інтеграції України у світову інформаційну спільноту.

Концепція ґрунтується на вимогах Конституції України, законодавства України, міжнародних митних конвенцій та враховує досвід інших країн[3].

Основними завданнями Електронної митниці є:

- автоматизація процесів митного контролю та митного оформлення товарів, предметів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України;
- забезпечення функціонування системи електронного документообігу;
- забезпечення функціонування системи аналізу ризиків;
- сприяння захисту прав інтелектуальної власності в процесі зовнішньоекономічної діяльності шляхом ведення відповідних автоматизованих систем;
- забезпечення інформаційної взаємодії митної служби України з правоохоронними органами та іншими органами державної влади України в межах двосторонніх угод або спільних наказів про обмін інформацією;
- формування банку даних Електронної митниці;
- забезпечення інформаційної безпеки під час формування і функціонування банку даних Електронної митниці;

– накопичення інформації в результаті проведення митного контролю та митного оформлення товарів, предметів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України;

– забезпечення інформаційної взаємодії та співпраці відповідно до укладених Україною міжнародних договорів;

– проведення єдиної науково-технічної політики під час створення Електронної митниці[7].

Електронна митниця як автоматизована система обліку зовнішньоекономічних операцій юридичних та фізичних осіб повинна забезпечувати виконання таких функцій:

– накопичення інформації про зовнішньоекономічні операції юридичних та фізичних осіб у відповідних базах даних (на центральному та регіональному рівнях);

– взаємодія з іншими зовнішніми інформаційними системами;

– уведення інформації про можливу зовнішньоекономічну операцію юридичної або фізичної особи безпосередньо з первинних документів, включаючи їх відцифрований образ;

– хронологічне накопичення інформації про зовнішньоекономічні операції юридичних та фізичних осіб;

– формування аналітичних звітів про експортно-імпорتنі операції країни;

– дотримання необхідного рівня технічного захисту інформації.

Власником Електронної митниці є ДМСУ, яка володіє, користується і розпоряджається основними структурними компонентами Електронної митниці, необхідними для забезпечення її функціонування[7].

Власник Електронної митниці:

– реалізує державну політику з питань реєстрації, ідентифікації та обліку зовнішньоекономічних операцій юридичних та фізичних осіб, забезпечує оформлення та видачу відповідних документів Електронної митниці;

– здійснює керівництво та контроль за роботами, пов'язаними зі створенням, веденням і забезпеченням функціонування Електронної митниці;

– визначає організаційні та методичні засади ведення Електронної митниці.

З метою ефективного впровадження електронної форми декларування товарів Державною митною службою видано низку регуляторних актів, які регламентують цю процедуру. Держмитслужбою переглянуто встановлені раніше критерії оцінки, яким повинні відповідати підприємства для подання електронних документів та наказом Держмитслужби від 17.03.2011 № 216 затверджено Умови електронного декларування. Для того, щоб розпочати електронне декларування підприємство-суб'єкт ЗЕД має бути

внесене до Реєстру підприємств, до товарів яких може застосовуватись процедура електронного декларування. Наказом Держмитслужби України 17.03.2011 №216 суттєво спрощено процедуру допуску підприємств до електронного декларування, ведення їх Реєстру, передбачено включення до такого Реєстру митних брокерів.

З урахуванням завдань, покладених Президентом і Урядом України на митну службу України, у листопаді 2010 року Держмитслужба презентувала Концепцію реформування Митної служби України «Обличчя до людей», основною метою якої є максимальне наближення митних процедур до європейських та світових стандартів, їх максимальне спрощення на всіх етапах, скорочення впливу людського фактору на результати митного оформлення, реалізація повноцінного партнерства між митними органами і бізнесом.

Держмитслужбою України проводиться цілеспрямована робота із широкого впровадження у роботу митних органів процедур з митного контролю та оформлення, заснованих на застосуванні інформаційно-телекомунікаційних технологій.

Найбільш інноваційною із таких процедур є електронне декларування. Електронне декларування – це комплексне поняття, що включає:

- декларування товарів і транспортних засобів шляхом подання електронної митної декларації та інших електронних документів;
- митний контроль та оформлення товарів і транспортних засобів на підставі поданих електронних документів (у т.ч. дозвільного характеру).

Електронне декларування дозволить створити безпаперове інформаційне середовище для митниці і суб'єктів ЗЕД на базі новітніх інформаційних технологій.

Метою електронного декларування є прискорення товарообігу, скорочення часу на здійснення митного контролю, виключення суб'єктивних факторів при здійсненні митних процедур шляхом застосування при здійсненні митного оформлення товарів вантажної митної декларації в електронному вигляді.

Реалізація процедури електронного декларування товарів дозволить сформувати необхідні умови для застосування інформаційних технологій на якісно новому рівні й забезпечить запровадження електронного документообігу між митними органами та підприємствами із використанням механізму електронного цифрового підпису(ЕЦП).

Основною функцією ЕЦП є забезпечення правочинності електронних документів у рамках електронного документообігу та електронного декларування. ЕЦП це спеціальне програмне забезпечення, яке призначене мінімізувати проблеми при переході на електронний документообіг і зробить роботу з електронними документами інтуїтивно зрозумілою і простою.

З 05.04.11 року Держмитслужбою розпочалася реалізація пілотного проекту з декларування, митного контролю та оформлення товарів із застосуванням електронних вантажних митних декларацій яка триває і по теперішній час.

Метою цього проекту є напрацювання досвіду з митного контролю та оформлення товарів із застосуванням електронних вантажних митних декларацій та подальше впровадження електронного декларування товарів.

Держмитслужбою побудовано на сучасній, потужній, відмово стійкій апаратно-програмній платформі центр сертифікації ключів, який за рішенням Державного комітету з інформатизації від 25.08.2011 № 7 набув статусу Акредитованого Центру сертифікації ключів, що забезпечило фахівцям Держмитслужби широкий спектр можливостей при роботі з електронним цифровим підписом[10].

На сучасному етапі, спостерігається підвищення кількості бажаючих прийняти участь у пілотному проекті з електронного декларування. Цьому сприяли спрощення умов внесення підприємств до реєстру підприємств, допущених до електронного декларування, та спрощення форми договору про надання посадовим особам митних органів права безперешкодного доступу до фінансових і банківських документів підприємства, які стосуються переміщення Товарів і транспортних засобів, після закінчення митних процедур і пропуску товарів і транспортних засобів через митний кордон України. Щоденно до Держмитслужби надходить близько 40 звернень з цього приводу [8]. Як наслідок, станом на кінець березня 2012 року в реєстрі значилося більше 2600 підприємств (22 підприємства у квітні 2011 року). Процес розширення учасників пілотного проекту перебуває в постійній динаміці.

Розширення кола підприємств - учасників пілотного проекту з декларування, митного контролю та оформлення товарів із застосуванням електронних вантажних митних декларацій - один з пріоритетних напрямків роботи підрозділів митної служби та її апарату.

Висновки. Повний перехід до електронного декларування позитивно вплине на роботу підприємств, оскільки у них з'явиться можливість декларувати товари шляхом подання документів, вантажної митної декларації виключно в електронному вигляді (через мережу Інтернет не виходячи зі свого офісу), що дозволить їм заощаджувати свій час на здійснення митних формальностей. При цьому перевірка та обробка відомостей, занесених у електронні копії митних документів, буде здійснюватися автоматично, що, у свою чергу, сприятиме скороченню тривалості та покращить ефективність проведення митних процедур. Електронне декларування набуває нині актуальності і в контексті євроатлантичної інтеграції України, адже багато країн Європи вже впровадили таку форму діяльності у сфері зовнішньої економічної діяльності.

Література

1. Конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київська конвенція) від 18.05.1973 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 18. – Ст. 19.
2. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. №851-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 275.
3. Про схвалення Концепції створення багатофункціональної комплексної системи "Електронна митниця": Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.09.2008 № 1236-р // Офіційний вісник України. – 2009.- №93.
4. Про затвердження Порядку застосування електронного цифрового підпису органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями державної форми власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.10.2004 р. № 1452 // Урядовий кур'єр. – 2004. – №214.
5. Про затвердження умов електронного декларування: Наказ ДМСУ від 17 вересня 2011р. № 216 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 28.
6. Концепція реформування діяльності митної служби України „Обличчям до людей” – затв. Рішенням Комісії ДМСУ 20 жовтня 2010 року.
7. Митні інформаційні технології: навч. посіб. / О.Ф. Волик, О.В. Кашеєва, І.В. Дорда та ін. ; за ред. П.В. Пашка ; передмова А.В. Толстоухова. — К. : Знання, 2011. — 391 с. — (Митна справа в Україні).
8. І.Муратов: Із впровадженням електронного декларування ми входимо на якісно новий рівень митного контролю і оформлення/ Журнал «Митниця» № 5(78) травень 2011р.
9. О.Демченко: Пілотний проект з електронного декларування проходить II фазу/ Журнал «Митниця» № 7(80) липень 2011р.
10. І.Владимировський, О.Мостовенко: Шлях становлення Акредитованого центру сертифікації ключів Держмитслужби/ Журнал «Митниця» № 9(82) вересень 2011р.
11. Електронне декларування товарів – крок до європейського майбутнього української митниці/ Сайт прес-служби Державної митної служби України [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.dmsu.customs.gov.ua/text/2751.html>
5. Pro zatverdzhennja umov elektronnoho deklaruvannja: Nakaz DMSU vid 17 veresnja 2011r. № 216 // Oficijnij visnik Ukraini. – 2011. – № 28.
6. Koncepcija reformuvannja dijalnosti mitnoї sluzhbi Ukraini „Oblichchjam do ljudej” – zatv. Rishennjam Komisii DMSU 20 zhovtnja 2010 roku.
7. Mitni informacijni tehnologii: navch. posib. / O.F. Volik, O.V. Kashheeva, I.V. Dorda ta in. ; za red. P.V. Pashka ; peredmova A.V. Tolstouhova. — K. : Znannja, 2011. — 391 s. — (Mitna sprava v Ukraini).
8. I.Murатов: Iz vprovadzhenjam elektronnoho deklaruvannja mi vhodimo na jakisno novij riven' mitnogo kontrolju i oformlennja/ Zhurnal «Mitnicja» № 5(78) traven' 2011r.
9. O.Demchenko: Pilotnij proekt z elektronnoho deklaruvannja prohodit' II fazu/ Zhurnal «Mitnicja» № 7(80) lipen' 2011r.
10. I.Vladimirovs'kij, O.Mostovenko: Shhljah stanovlennja Akreditovanogo centru sertifikacii ključiv Derzhmitslužbi/ Zhurnal «Mitnicja» № 9(82) veresen' 2011r.
11. Elektronne deklaruvannja tovariv – krok do evrops'jskogo majbutn'ogo ukraїns'koї mitnici/ Sajt pres-sluzhbi Derzhavnoї mitnoї sluzhbi Ukraini [Elekt-ronnij resurs] Rezhim dostupu: <http://www.dmsu.customs.gov.ua/text/2751.html>

Пархоменко В.П., Ігнатєва О.В. Процессы введения электронного таможенного декларирования в Украине.

Проведен анализ понятия электронное таможенное декларирование, которое определяется отечественными и международными документами. Согласно с этими понятиями выделены основные преимущества этого процесса, как общественного явления. Исследовано современное состояние внедрения и работы электронного таможенного декларирования в Украине. Проанализированы возникающие задачи перед электронной таможней. Рассмотрены основополагающие вопросы развертывания и использования современных информационных технологий. Приведены цели и функции использования электронной цифровой подписи в механизмах электронного таможенного декларирования.

Ключевые слова: Электронное декларирование, электронная таможня, электронная цифровая подпись.

References

1. Konvencija pro sproshhennja i garmonizaciju mitnih procedur (Kiots'ka kon-vencija) vid 18.05.1973 r. // Oficijnij visnik Ukraini. – 2011. – № 18. – St. 19.
2. Pro elektronni dokumenti ta elektronnij dokumentoobig: Zakon Ukraini vid 22.05.2003 r. №851-IV // Vidomosti Verhovnoї Radi Ukraini. – 2003. – № 36. – St. 275.
3. Pro shvalennja Koncepcii stvorennja bagatofunkcional'noї kompleksnoї si-stemi "Elektronna mitnicja": Rozporjadzhennja Kabinetu Ministriv Ukraini vid 17.09.2008 № 1236-r // Oficijnij visnik Ukraini. – 2009.- №93.
4. Pro zatverdzhennja Porjadku zastosuvannja elektronnoho cifrovogo pidpisu organami derzhavnoї vladi, organami miscevogo samovrjaduvannja, pidpriemstvami, ustanovami ta organizacijami derzhavnoї formi vlasnosti: Postanova Kabinetu Mini-striv Ukraini vid 25.10.2004 r. № 1452 // Urjadovij kur'er. – 2004. – №214.

Parkhomenko V.P., Ignateva O.V. Process of introducing electronic customs declaration in Ukraine.

In this article is done analysis of the concept of electronic declaration, which is determined by domestic and international instruments. According to these concepts highlighted the main benefits of this process as a social phenomenon. The current state of implementation and operation of electronic declaration in Ukraine is investigated. There are analyzed the emerging tasks of electronic customs. The fundamental questions of deployment and employment of modern information technologies are considered. There are the objectives and the functions of use of digital signature in the mechanisms of electronic customs declaration..

Key words: Electronic declaration, e-Customs, Electronic digital signature.

Пархоменко Віталій Петрович – к.держ.упр., доцент, доцент кафедри інформатики Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, vpp@front.ru.

Ігнатська Олеся Володимирівна – к.т.н., доцент, доцент кафедри комп'ютерних систем та мереж Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Рецензент: **Пожидаєв В.Ф.** - д.т.н., професор.

Стаття подана 28.03.2013